

Leeskring bibliotheek Rumst – 15 juni 2015

Dimitri Verhulst

De laatkomer

Amsterdam/Antwerpen: Atlas Contact, 2013. 140 p.

De auteur

Dimitri Verhulst is geboren op 2 oktober 1972.

Dimitri Verhulst beleefde een turbulente, moeilijke jeugd, die een dankbare inspiratiebron voor zijn later literair werk is. Zijn moeder verliet het gezin toen Verhulst nog een kind was. Hij groeide verder op tussen zijn grootmoeder en zijn nonkels drinkebroers. Op zijn twaalfde werd Dimitri Verhulst in een instelling geplaatst. De rest van zijn jeugd verhuisde hij van het internaat naar een pleeggezin, en dan naar een gezinsvervangend tehuis. Hij heeft lange tijd in Wallonië geleefd, en na een kort intermezzo in Zweden, woont hij nu in Gent. Inmiddels heeft hij plannen om een plaat op te nemen. "Ik wil niet sterven met spijt omdat ik dingen niet gedaan heb."

Bibliografie

- Assevriddag, verhalen (1992)
- De kamer hiernaast, verhalen (1999) – NRC-prijs
- Niets, niemand en redelijk stil, roman (2000)
- Liefde, tenzij anders vermeld, gedichten (2001)
- De verveling van de keeper, roman (2002)
- Problemski hotel, roman (2003)
- Dinsdagland. Schetsen van België, reisverhalen (2004)
- De aankomst in de bleke morgen op dat bleke plein, toneel (2005)
- De helaasheid der dingen, roman (2006) – Publieksprijs Gouden Uil, Humo's Gouden Bladwijzer, De inkttaap
- Mevrouw Verona daalt de heuvel af, roman (2006)
- Godverdomse dagen op een godverdomse bol, roman (2008) – Libris literatuurprijs
- De laatste liefde van mijn moeder, roman (2010)
- De zeven laatste zinnen, korte verhalen bij muziekstuk Joseph Haydn (2010)
- Monoloog van iemand die het gewoon werd tegen zichzelf te praten, monoloog (2011)
- De intrede van Christus in Brussel, roman (2011)
- De laatkomer, roman (2013)
- Kaddisj voor een kut, roman (2014)
- De zomer hou je ook niet tegen, novelle (2015), tevens boekenweekgeschenk

Het verhaal

Om zich alsnog te kunnen verzoenen met zijn leven, verlaat de gepensioneerde bibliothecaris Désiré Cordier het pad zoals dat richting graf voor hem was uitgestippeld. Hij is een naar buiten toe zachtmoedig mens, maar van binnen kolkt het. Hij wordt een huwelijksleven lang geteisterd door een kijfzieke vrouw en neemt wraak op zijn matte, liefde-

loze burgermansbestaan door te doen alsof hij dementeert. Zijn gevoel van eigenwaarde, dat door zijn huwelijk was aangetast, wint hij terug, door er voor te zorgen gezond en wel in een tehuis voor seniele bejaarden te worden opgenomen. Hij belazert de kluit op virtueuze wijze door zich voor te doen als demente en incontinente grijsaard die op zijn einde afstevent.

Zijn omgeving fileert hij – in de ik-vorm, naar buiten toe dementerend, maar van binnen koel registrerend waarnemend – met sardonisch commentaar. Het is daarbij of de ziekte die hij speelt hem inhaalt.

Inspiratie

Door zijdelings in aanraking te komen met dementerende ouderen, heeft de schrijver de laatste jaren een aantal bejaardenhuizen bezocht. “Het viel op dat er nog niets veranderd was sinds de jaren zeventig. We hebben het dan over de sociale klasse die geen duur rusthuis kan betalen. Het is toch wraakroepend dat mensen anno nu nog altijd met een pamber in hun bed moeten liggen omdat er niemand is om hen op de pot te zetten? Of dat ze om zes uur een slaappilletje gevoederd krijgen omdat er 's avonds geen personeel meer is? Alsof oud worden een misdadaad is. Want zo zien de mensen in het bejaardentehuis eruit: alsof ze gestraft zijn.”

Waardering van recensenten

“Het wrange van Désirés ‘stervenskunst’ is de kracht van de roman. En passant neemt Verhulst zo, op een niet al te overdreven wijze, de bejaardenzorg op de hak. Waarmee hij het individuele verhaal extra schrijnend maakt, maar het tegelijk het persoonlijke laat ontstijgen.” Thomas de Veen in NRC Handelsblad, 17/5/2013

“Met zijn wrange humor is deze nieuwe roman bij vlagen beslist amusant, maar naarmate het einde nadert, wordt duidelijk dat de plot wel heel zwaar leunt op die ene vondst van de vooropgezette vlucht in de waanzin. Dat het boek eindigt met de dood van de verteller doet dan ook sterk denken aan de spreekwoordelijke nachtkaars die bij gebrek aan vet langzaam uitdooft.” Jaap Goedegebuure in het Financieele Dagblad, 18/5/2013

“Geestige en ontroerende roman.” Annet de Jong in de Telegraaf, 8/6/2013

“het aanvankelijke enthousiasme over zoveel stilistisch trapezewerk, het geweldige ritmegevoel en die verbeelding die geen halt houdt bij het voor de hand liggende en het mogelijke, verdampt en maakt plaats voor de lichte teleurstelling die je ervaart wanneer de verpakking meer belooft dan het cadeautje kan waarmaken. (...) Zijn absurde maskerade, verteld in allersmakelijkst Verhulst-Vlaams, weerspiegelt niet slechts de deplorabele levenskwaliteit van mensen wier hersenpan een vergeetput wordt, maar bovenal de existentiële paniek van hen die hebben nagelaten op tijd hun eigen geluk na te jagen.” Frank Heinen in Vrij Nederland, 18/5/2013

“Toch laat de roman vooral de indruk van gedoofd vuurwerk na. Ja, het was kleurrijk en lekker hard, maar waar was het goed voor? Wie is hier het slachtoffer van wie? Is de opstand van deze man tegen zijn voorspelbare leven en valse vrouw wel geloofwaardig? De roman biedt geen remedie.” Mario Molegraaf in Brabants Dagblad, 30/5/2013

“Het beste wat Verhulst heeft geschreven sinds Godverdomse dagen op een godverdomse bol.” Mark Cloostermans in De Standaard, 17/5/2013

“(…) maar als je verder eens stilstaat bij hoe Verhulst deze bejaarde nu werkelijk beschrijft, wat zegt hij dan? Dat hij kaal is en knokig en levertvlekjes heeft – maar welke bejaarde man heeft dat niet? En waar is het originele detail dat dit personage doet opleven? Niets licht op. Verhulsts verhaal blijft net zo grijs en grauw als de bejaarden die het bevolken.” Joost de Vries in De Groene Amsterdammer, 30/5/2013

Waardering van de leeskring

Er was algemene waardering voor de schrijfstijl van Verhulst: vlot, bloemrijk, grappig, de ritmiek in zijn taal, de beeldende neerzetting van het personage van Moniek. Over de uitwerking van het thema was men minder tevreden. Dat iemand bewust zou kiezen voor dementie om te vluchten voor het wonen in een klein appartement, om weerwraak te nemen op zijn echtgenote, dat bleef ongeloofwaardig voor de lezers. Het boek liep op een sisser af, iedereen verwachtte aan het einde nog een omwenteling of duidelijke motivatie van de hoofdpersoon, maar dat kwam niet. Het boek bood heel wat stof tot gesprek door het onderwerp dementering, maar als boek bleek het een mager beestje.

Opbouw

De roman is opgebouwd aan de hand van een geheugenspelletje "ik ga op reis en ik neem mee", in dit boek vertaald naar "Ik steek de Styx over en ik neem mee"

Aan de hand van de mee te nemen items beschrijft Désiré zijn verleden.

Een tube tandpasta (voor de zottigheid), een verdwaald citaat van Joseph Roth, de wondere herinnering aan een innige kus die ik evenwel nooit heb gekregen, broodkruimels, een schonere troost dan deze die ik kon vinden in een boule de Berlin, de Stanza van Tante Bonanza, het verlangen naar een T-shirt met het opschrift het leven begint bij 74.

Tijd

De roman begint in het heden als Désiré wakker wordt op zijn 74e verjaardag. Hij gaat daarna in zijn herinnering terug naar zijn huwelijk dat nooit een succes is geweest en de anderhalf jaar dat hij bezig was om als dementerende man in het tehuis te worden opgenomen. Dat gebeurt d.m.v. flashbacks. Het verhaal eindigt met een vooruitblik naar zijn dood en de begrafenis.

Plaats en ruimte

Het dorp/de stad waar het verhaal zich afspeelt wordt niet met name genoemd.

Er wordt geschetst in welke omgeving Désiré al die jaren geleefd heeft; de woning, de buurt en de regio. Ook het tehuis wordt gedetailleerd beschreven echter zonder daarbij herkenbaar te zijn.

Structuur

De roman heeft een aantal niet genummerde hoofdstukken die door typografische tekens en witregels weer onderverdeeld worden in kleinere delen.

Perspectief en verteller

De schrijver vertelt het verhaal vanuit het ik-perspectief. Dit verandert niet in de loop van het boek. Het hele verhaal wordt vanuit Désiré verteld, omdat hij zogenaamd dementeert kan je dit niet altijd vertrouwen. Je weet daarom niet zeker of het allemaal waar is wat Désiré zegt.

Personages

Désiré Cordier is een goede maar passieve man, die zijn hele actieve leven bibliothecaris is geweest. Na zijn pensionering wordt de constante bazigheid en de neerbuigende manier waarop hij door zijn vrouw wordt behandeld hem te veel waardoor hij op zijn 74ste doet alsof hij dementeert. Hierdoor neemt hij weerwraak op zijn vrouw. Désiré is altijd volgzaam geweest, heeft nooit keuzes gemaakt. Het leven overkomt hem.

Moniek De Petter : de vrouw van Désiré en zij is eigenlijk de oorzaak van de 'dementie' van Désiré. Ze heeft Désiré het leven zuur gemaakt door hem te commanderen,

chanteren en te kleineren. Moniek wordt als een vervelend mens afgebeeld in het boek en alleen de negatieve kant van haar wordt in het boek beschreven. Ze is een vrouw die we alleen kennen uit de verhalen van Désiré en die daarin als een vervelend mormel wordt afgeschilderd, maar misschien is ze dat niet helemaal (de ik-verteller is immers per definitie onbetrouwbaar). Ze vit ook op haar dochter die geen vlees wil eten en komt daardoor toch onsympathiek op de lezer over. Moniek rijmt op koliek en De Petter op etter.

Charlotte: is een op zich aardige dochter die wel medelijden met haar vader heeft. Ze brengt hem naar het tehuis en neemt in een laatste gesprek ook afscheid van hem. Omdat ze ziet dat haar vader een sigaret heeft opgestoken, biecht ze op dat ze vanaf haar jeugd altijd heeft gerookt, maar dat ze dit niet heeft durven vertellen. Ook vertelt ze hem dat ze eigenlijk uitgekeken is op haar echtgenoot Pascal met wie ze geen kinderen heeft.

Hugo Cordier : de zoon die zich eigenlijk het meest heeft losgemaakt van zijn familie. Hij heeft bovendien drie liefdes in zijn leven gehad en stoort zich daarbij niet aan zijn ouders. Hij voelt zich niet verplicht zijn ouders op bekende dagen als Kerst, Vaderdag, of Moederdag te bezoeken. Ook naar het bejaardentehuis gaat hij niet als zijn vader eenmaal opgenomen is: hij wil de herinnering aan zijn vader goed houden.

Overige personages :

Rosa Rozendaal – oude jeugdliefde, nu dementerend in het rusthuis.

Ronde Sonja en Aischa – verzorgsters

Kampcommandant Alzheimer, Professor Thijs, de mede-dementie veinzer.

Thema

Desillusie.

Motieven

Escapisme : In het geval van Desire vlucht voor het huwelijk, maar je ziet het ook bij de man die niet wil praten en Kampcommandant Alzheimer.

Liefdesrelatie : problemen/echtscheiding : De vlaag van wanhoop die vanaf pagina 181 geregeld opduikt bij Mae “die zwarte snee, die luide scheur die ze een paar keer per week in haar binnenste voelde” is alleen daardoor de verdrijven

Ouderdom : het aftakelingsproces, dat zeker geen schoonheid meer bevat.

Keuzes : Je beseft hoezeer het opgeven van je gezond verstand invloed heeft op je leven; geen eigen keuzes meer kunnen maken. Inrichting van je kamer; tijdsbesteding, muziekkeuze.

Maatschappijkritiek : De ‘grappige’ beschrijvingen zijn bijtend en een aanklacht op de huidige besparingen in de zorg, en de manier waarop wij met ouderen omgaan. Te duur, te weinig tijd, te weinig aandacht.

Stijl

Zeer beeldend taalgebruik. Een poëtische, bijna barokke stijl. ‘Deze schrijver heeft én houdt het patent op tragikomische anekdotes.’

Titel

Uit passiviteit/gemakzucht/angst heeft Désiré Cordier eigenlijk nooit zelf een beslissing genomen. Het leven is hem overkomen. Om nu aan zijn lot te ontsnappen: met zijn kiffzieke vrouw op een appartement tot de dood hen scheidt, besluit hij om dementie voor te wenden. Echter, doordat hij ook daar geen eigen keuzes meer kan maken, is hij te laat, een laatkomer.

Genre

Psychologische roman - Tragikomedie

Meer info

<https://www.youtube.com/watch?v=hSBzTHluxyY> = boektrailer

<https://www.youtube.com/watch?v=KVvE2Mykjdk> = Literatuur Late Night vanaf 44m38